

UVOD

Od najranijih oblika ljudske zajednice-plemenskih zajednica od prije 10000 i više godina,pa do današnjih dana kada ljudi žive u nacionalnim,državnim, regionalnim zajednicama,medjunarodnoj zajednici i kada će u budućnosti živjeti u „svjetskoj“zajednici(čemu logikom unutrašnjih kapitalističkih zakona idu savremeni procesi),pojam“svijet“je imao različito teritorijalno,kulturno,religijsko,ekonomsko,itd. odredjenje.U periodu plemenskih zajednica pojam svijeta svodio se na relativno usko teritorijalno područije na kome je plemenska zajednica autonomno živjela i na čijim je resursima bazirala svoj opstanak.Spoznaje o postojanju nekog“drugog svijeta“se događjala na rubovima“svog svijeta“kada se branio vlastiti teritorij od najezde“drugih“.

U periodima tzv.“velikih civilizacija“,pojam“svijeta“je bio određen većim teritorijima na kojima je organizirana ljudska zajednica većih skupina plemena koja su se organizovala u skupine naroda,koje su shodno svojoj brojnosti,veličini teritorije nužno organizovali složenije oblike zajedništva i svega što je neophodno da bi kao takvi mogli opstajati.Tako su nastajali elementi države-vojska,državna uprava,ekonomija,elementi tržišta,kultura,religija,itd.Tako mi danas poznajemo“civilizaciju Inka“,egipatsku civilizaciju,grčku civilizaciju,“kinesku civilizaciju“,rimsku civilizaciju,vizantijsku civilizaciju,civilizaciju istočnog i zapadnog rimskog carstva,stari svijet,novi svijet,feudalizam,hinduska civilizacija itd. U tim civilizacijama“pojam svijeta“se iscrpljivao sa granicama dokle su dosežale granice tih civilizacija.A one su se prostirale toliko daleko i vremenski toliko dugo,koliko je dozvoljavao tehničko-tehnološki nivo tih zajednica,njihova ekonomska i vojna moć.Taj period ljudske istorije bi se mogao okarakterisati kao „period postojanja više svijetova“u kontinentalnim ili subkontinentalnim enklavama.Ti svijetovi su imali međusobno maglovite spoznaje o postojanju“drugih svijetova“.

Razvoj egzaktnih nauka u tim“raspršenim civilizacijama“,razvoj ekonomije, tehnike i tehnologije u tim zemljama,vremenom je počeo omogućavati pojedinim “civilizacijama“da mogu međusobno komunicirati-kroz trgovinu-npr.,„poznati svileni put“između kineske,indijske i evropske civilizacije.Pronalasci točka, broda,korištenje životinjske energije,energije vetra,gradnja puteva,mostova,itd.sve su to bili tehničko tehnološki pronalasci pojedinih civilizacija koji su im omogućavali da unutar njihovog“civilizacijskog kruga-svijeta“jačaju unutrašnji integritet-povezanost i opstanak.Na drugoj strani,pojedini pronalasci u nekim civilizacijama su omogućili njihovo širenje na sve veće teritorije i doticaj sa“drugim svijetovima“,podgrijavała ambicije i omogućavala“osvajanje i podjarmljivanje drugih svijetova“,itd.U tom smislu evropski i kineski civilizacijski krug se mogu smatrati najvitalnijim civilizacijskim krugovima koji su u ovom ili onom obliku kroz istoriju čovječanstva osiguravali opstanak“svog svijeta“i širili se na račun“drugih svijetova“.Širenje civilizacijskih krugova kroz istoriju čovječanstva,činilo je svijet(u smislu zemaljske kugle)sve povezanim,sve manje zagonetnim,dostupnijim,integriranim,ekonomski međuzavisnijim,itd.kroz najrazličitije konkretno istorijske forme i događaje.

U trenutku kada je kapitalizam u odnosu na feudalizam postao dominantan način života u evropskom civilizacijskom krugu ljudska civilizacija je neumitno krenula u pravcu stvaranja„svjetske zajednice“ u kojoj svaki segment zemaljske kugle,svaka država,svaki narod,nacija,bez obzira na kulturu,religiju,teritorij,ako misli da opstane na zemaljskoj kugli mora da funkcioniše po zakonitostima i pravilima koji izviru iz principa kapitalističkog civilizacijskog kruga.Naime,u istoriji čovječanstva poznato je da su i izuzetno razvijene

civilizacije propadale, jer nisu uspjele da unutar sebe nadju snage i elemenata prilagodjavanja savremenim trendovima.

Npr. "civilizacija Inka i Maja" na prostorima Latinske Amerike, iako je u mnogim segmentima bila naprednija od mnogih evropskih civilizacija je u naletu tih istih civilizacija propala. Napredna egipatska civilizacija je propala i bila je progutana od rimske civilizacije, grčka isto. Mongolski imperij se rapao i bio je progutan od evropske i kineske civilizacije.

U cjelini gledano moglo bi se reći da danas na svijetskoj sceni imamo globalnu i apsolutnu dominaciju kapitalističkog civilizacijskog kruga, kome su se prilagodile podcivilizacijske varijacije (u smislu države, kulture, naroda i nacije, religije i sl.). Tako mi danas imamo evropski civilizacijski krug sa podvarijantama i državama romansko-anglosaksonsko-germansko-slavensko-hrišćanskom tradicijom.

Po tom imamo civilizacijski krug afro-azijskih naroda i država sa islamskom tradicijom i tradicijom hinduizma i budizma.

Nastankom kapitalizma u šesnaestom i sedamnaestom vijeku i njegovom pobjedom u evropskom civilizacijskom krugu kroz lanac buržoaskih revolucija u osamnaestom i devetnaestom vijeku, svijet se vrtoglavo svakim danom i decenijom kretao i kreće prema globalnom svjetskom poretku. Dakako, uspostavljanje globalnog svjetskog poretka imao je i imaće u budućnosti stupnjevito nastajanje. Forme i metodi tog nastajanja su svakako različiti, od političkih, ekonomskih, pravnih, vojnih itd. formi i oblika. Svi oni mogu se podvesti pod jedan zajednički imenitelj ili pojam – pojam globalizacije. Ovo je pojam koji u najširem smislu riječi označava proces kroz koji čovječanstvo danas prolazi „pojam globalizacije ne označava samo politički fenomen našeg vremena, nego karakteriše međuzavisnost cjeline života na zemaljskoj kugli u svim oblastima života”¹.

Proces globalizacije sadržinski u sebi ima nastojanje da se izvrši standardizacija političkog, ekonomskog i pravnog života i sistema ljudi, naroda, država, regiona. Svakako on se počeo interesno ostvarivati kroz saveze pojedinih naroda i država u formi regionalnog interesnog povezivanja. Tako danas možemo govoriti o nekoliko takvih regionalnih povezivanja koje u svojoj suštini ima pokušaj da pojedine regionalne grupacije država i naroda u procesu globalizacije zauzmu dominantnu ekonomsku, političku pa i vojnu dominaciju.

Ovdje navodimo samo nekoliko primjera takvog regionalnog povezivanja:

- Evropska unija
- Arapska liga
- Organizacija Afričkog jedinstva – OAJ
- Organizacija azijsko-pacifičkih zemalja - ASEAN
- Organizacija Latino-Američkih zemalja.

Noviji oblici regionalnog povezivanja su:

- inicijativa osnivanja Euroazijskog bloka
- osnivanje tzv. bloka BRIK-a , i sl.

¹ Gligorić T. , „Standardi EU i modernizacija geoprostornih podataka RS“ referat na 3 regionalnoj konferenciji geodeta , Beograd 2011

Svima njima je zajedničko nastojanje njihovih članica da razviju princip njihovog usaglašenog djelovanja na određenom prostoru – regionu i preko njega stvaranje što optimalnije pozicije u globalnoj svjetskoj ekonomiji. Danas je postalo evidentno da proces globalizacije neće moći da se ostvari kao model dominacije nego će morati da dobije formu multipolarnosti i koegzistencije moćnih regionalnih i interesnih grupacija koje sudjeluju u tom procesu. Do prije izvjesnog vremena smatralo se da će SAD, kao najveći i dominantan ekonomski, vojni i politički faktor uspjeti tu svoju neprikosnovenu svjetsku poziciju da očuva i dalje jača. Vojni i ekonomski potencijal Američkih globalista (oko 25% ukupne svjetske produkcije, oko 15.000 milijardi \$ BDP itd.) izgledali su dovoljna osnova za stvaranje osjećaja da će u nastanku globalnog svjetskog poretka se ostvariti unipolarni model dominacije Američkih globalista u novom svjetskom poretku. Međutim, političko, ekonomsko, vojno i svako drugo regionalno povezivanje Evropskih zemalja (Evropske unije kao zajednice Evropskih zemalja, Evropskog parlamenta kao političke asocijacije, Evropskog komiteta kao forme Evropske vlade, Europol kao jedinstvene vojno-političke strukture Evropskih zemalja, Evropske banke kao modela finansijskog objedinjavanja Evrope) dovelo je Evropu do pozicije gotovo ravnopravnog ili konkurentnog faktora Američkom unipolarnom modelu globalizacije. Samo za primer valja naglasiti da tako objedinjene članice Evropske unije su dosegle nivo od bliže 12.000 milijardi \$ BDP.

U prilog teze da će se novi svjetski poredak graditi po modelu multipolarnosti i konsenzualnosti govori i činjenica da je Kina već danas dosegla nivo od oko 7,500 milijardi \$ BDP i da u interakcijskom regionalnom povezivanju sa Rusijom, Brazilom i Indijom (BRIK) ili sa zemljama Afrike i Azije već danas u pogledu visine BDP-a bi mogla prevazići Ameriku ukoliko bi to povezivanje poprimilo čvršće institucionalne forme.

Budući da je zbog takvog rasporeda snaga uspostavljen multipolarni model globalnih svjetskih odnosa za očekivati je da će u daljem razvoju i izgradnji novog svjetskog poretka u srži svih procesa bilo ekonomski, političkih ili vojnih biti princip koegzistencije velikih i moćnih regionalnih grupacija. Taj proces sa sobom već danas nosi ili sadrži činjenicu da u svim velikim i odlučujućim institucijama koje kreiraju taj i takav model novog svjetskog poretka zajedno za istim stolom sjede predstavnici ovih moćnih svjetskih, regionalnih i transnacionalnih centara moći.

Dakle, danas u takvim organizacijama kao što su:

- Svjetska banka
- Međunarodni monetarni fond (MMF)
- Svjetska trgovinska organizacija (WTO), kao i u upravama moćnih svjetskih banaka i osiguravajući kuća sjede predstavnici svih pomenutih velikih regionalnih centara svjetske ekonomske, vojne i političke moći, koji u svima njima imaju svoje portfelje.

Takođe, svi oni u svjetskim centrima političko-ekonomske moći kao što su:

- Trilateralna komisija
- Bilderberška grupa i sl., su aktivno prisutni i boreći se za što bolju poziciju svojih interesa u njima sukreiraju procese koji opredjeljuju izgled novog svjetskog poretka.

Svakako, sastavni dio ovog procesa sukreiranja novog svjetskog poretka jesu i sigurnosna pitanja – vojna, policijska, borba protiv terorizma, elementarne nepogode, havarije, zagađenja, borba protiv fenomena staklene bašte, demografski bum. U tom smislu upravljanje

zemaljskim pa i sve više aktuelnim svemirskim geoprostorom i podacima o njemu postalo je krucialno pitanje opstanka čovjeka na zemaljskoj kugli.

Sve što je svijet i čovjek u njemu , postajao globalni fenomen sve više je narastala potreba za globalnom regulacijom svih procesa na zemaljskoj kugli. U tom smislu međunarodni ekonomski poredak, međunarodni politički poredak, međunarodni vojno-sigurnosni poredak , nužno je pratio i prati proces izgradnje međunarodnog pravnog poretka.

Da bi globalna međuzavisnost života na zemlji mogla funkcionisati i dalje se razvijati industrijska revolucija je na izlasku iz dvadesetog vijeka zakoračila u novu eru tzv. postindustrijske revolucije – informatičku eru. Ovu eru karakteriše proces izgradnje modela globalnog upravljanja i raspolaganja informacija. Svaki najsitniji detalj ljudskog i ukupnog života na zemlji se podvrgava „informatičkom kodiranju“ i pohranjivanju u „ gigabajtske mozgove“ informatičkih centara širom svijeta. Uspostavljena su u osnovi tri informatička nivoa – banke podataka, korisničke mreže i široko rasprostranjena personalna računala koja su svi interoperabilni. U fabrikama informatičkih podataka , sve kodirane informacije se ukrštaju u procesima upravljanja informacijama. Krajnji cilj ovoga jeste , apsolutna optimalizacija, kontrola, profitabilnost, iskoristivost itd. svekolikih resursa na zemaljskoj kugli.